

2. Гиниатуллин И. А. Самостоятельная учебная деятельность по овладению иностранным языком на специальном факультете: учебное пособие к спецкурсу / И. А. Гиниатуллин. — Свердловск: Изд-во ГПУ, 1990. — 93 с.

3. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития / В. Маралов. — М.: Academia, 2002. — 250 с.

4. Психологія та педагогіка: навч. посіб. / Л.А. Колесніченко, М.В. Артюшина, О.М. Котикова та ін.; за заг. ред. Л.А. Колесніченко. — К.: КНЕУ, 2008. — 408 с.

5. Остапенко Е. О. Дослідження підходів до визначення поняття «саморозвиток»: Наукові записки / Е. О. Остапенко // Науково-методичний журнал. — Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — Т. 136. — Вип. 123. (Педагогіка). — С. 49-54.

6. Селевко Г.К. Технології розвиваючого образования / Г. Селевко. — М.: НИИ школьных технологий, 2005. — 192 с.

7. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монографія / М. М. Солдатенко. — К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. — 198 с.

8. Суворов А.В. Человечность как фактор развития личности: автореф. дис. д-ра психол. наук / Суворов А.В.. — М., 1996. — 57 с.

9. Тренінгові технології навчання економічних дисциплін: навч. посіб. / Г.О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М.В. Артюшина та ін.; за ред. Г.О. Ковальчук. — К.: КНЕУ, 2006. — 320 с.

УДК 37.091.31–051:37.091.267

Романюк О. І.,
старший викладач
кафедри іноземних мов факультету
міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У статті розглянуто розвиток педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, аналізуються дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, які стосуються питань профе-

сійного зростання викладачів, розкриваються методологічні підходи та вимоги до змісту та технологій підготовки викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.

Ключові слова: викладач вищого навчального закладу, вищий навчальний заклад непедагогічного профілю, педагогічна майстерність, розвиток педагогічної майстерності викладачів, професійне зростання.

Анотація. В статті розглядається проблема удосконалення педагогічного мастерства преподавателей иностранного языка в неязыковых ВУЗах; анализируются исследования украинских и зарубежных экспертов; раскрываются подходы и требования к содержанию и технологиям подготовки преподавателей.

Ключевые слова: совершенствование профессионального мастерства, преподаватель непедагогического ВУЗа, профессиональный рост.

Abstract. In the article the author discusses faculty development in non-pedagogical higher educational establishments, analyses research conducted by Ukrainian and foreign scientists which deals with problems of teachers' professional growth, considers fundamental methodological approaches and requirements in relation to the content and technologies of preparing students at non-pedagogical higher educational establishments for a teaching career. Implementation of the faculty development system in higher educational establishments calls for special organization of education, which makes it necessary to determine and realize certain pedagogical conditions, reflects the content of the practical and methodological component of the teacher training system so that the training can be oriented around achievement of pedagogical mastery.

Key words: university teacher, non-pedagogical higher education, pedagogical mastery, innovative approaches to the teacher training and faculty development.

В умовах сучасної освіти, що характеризується розширенням інноваційних процесів, розв'язання проблеми якісної підготовки педагогічних кадрів орієнтує на велику увагу до стану і вимог викладачів як реальних учасників таких процесів і зумовлює необхідність по-новому розглянути специфіку педагогічної діяльності. Викладач-майстер повинен добре орієнтуватися у різних педагогічних технологіях, правильно оцінювати свої можливості, бути готовим до прийняття відповідальних рішень.

Викладачеві належить провідна роль у формуванні кожної особистості, тому система розвитку педагогічної майстерності викладача вимагає ретельної організації навчального процесу у вищій школі. Це робить актуальним визначення певних педагогічних умов, відображає зміст практично-методичного складника системи професійної підготовки викладача з метою орієнтування його на професійний розвиток як викладача-майстра.

В Україні теоретично-методологічні основи педагогічної майстерності викладача професійної школи в сучасних умовах обґрунтовані І. Зязюном, М. Лещенко, Л. Пуховською, Т. Івановою,

Е. Помиткіним, М. Козієм, М. Солдатенком, В. Пилипчуком. Останніми роками зростає інтерес учених до питань педагогічного професіоналізму як самостійного об'єкта досліджень, про що свідчить поява виконаних докторських дисертацій І. Багаєва, Л. Гребенкіна, Т. Руднева. У них здійснюються спроби цілісного наукового осмислення педагогічного професіоналізму, тлумачення змісту, структури і дефініції щодо різних сфер педагогічної освіти.

Значний вплив щодо розроблення питань розвитку професійної майстерності в Європейському просторі мають педагогічні дослідження Й. Ханса, К. Вонса, Г. Кілчтермана, П. Хілгрена та інших. Наукові праці щодо теоретичних засад педагогічної освіти належать таким європейським та американським дослідникам, як П. Пош, М. Кеннеді, Л. Шульман та іншим. На їхню думку, результати наукових досліджень варто впроваджувати в практику для підвищення рівня педагогічної підготовки та розвитку педагогічної майстерності.

Розвиток педагогічної майстерності у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю протягом останніх 30 років є недостатньо результативним, і наукові праці за останні 5 років указують на необхідність якісної професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів. Викладач розглядається як особа, у якій вбачають одночасно вченого та вчителя, але більшість викладачів університетів непедагогічного профілю не мають належного рівня підготовки до ролі вчителя.

Метою статті є визначити ефективність передавання знань на основі аналізу наукових підходів до розвитку педагогічної майстерності для викладачів вищої школи непедагогічного профілю. Для реалізації визначеної мети було поставлено завдання проаналізувати підходи та вимоги до змісту і технологій підготовки викладачів ВНЗ непедагогічного профілю.

У сучасних умовах більшість вищих навчальних закладів зосереджуються на засвоєнні навчального матеріалу. Проте університети поступово визнають необхідність сприяння професійному розвитку викладачів. Отже, розвиток педагогічної майстерності визнається необхідним і є частиною значного професійного розвитку.

При розробленні змісту розвитку педагогічної майстерності найбільш важливими є такі наукові підходи:

– антропоцентричний підхід, який враховує, що для аналізу чинників формування комунікативних навичок на індивідуальному рівні первинне значення має низка констант, властивих лю-

дині генетично і соціально: особливості сприйняття, психотип як відображення взаємозв'язку індивідуального та надіндивідуального, соціотип як відображення особистої та колективної ідентичності, специфіка діяльності, що здійснюється людиною, специфіка кодування і декодування інформації в різних чи схожих умовах, семантичне середовище, у якому перебуває особа, а також діяльнісна обумовленість використання певного семантичного набору [1, с. 512];

— професіологічний підхід, який передбачає:

- орієнтування на проблемне поле професійних завдань педагога під час відбору змісту педагогічної освіти;
- становлення і розвиток професійної майстерності педагога через єдність її когнітивного, практичного та особистісно-професійного складників;
- підготовку майбутнього викладача до виконання професійних педагогічних завдань шляхом застосування професійних знань;
- посилення практичного складника в педагогічній освіті з орієнтуванням на розвиток професійної майстерності [2, с. 131–132];

— системно-структурний підхід, сутність якого полягає в тому, що досліджуваний об'єкт (наприклад, зміст підготовки викладачів, які не мають професійної педагогічної освіти) розглядається цілісно з середовищем і реалізується через функціональні зв'язки. Об'єкт утворюється з елементів, об'єднаних зв'язками, унаслідок чого система має структурну модель [6, с. 50].

— інтегративно-компетентнісний підхід, який базується на синтезі компетентнісного та інтегративного підходів. Компетентнісний підхід відповідає соціальному замовленню і вимогам суспільства (підготовка педагога з високою кваліфікацією), а інтегративний підхід відображає основні тенденції розвитку в системі наукових і професійних знань [4, с. 279]. Зокрема, у процесі розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін компетентнісний підхід можна виявити у:

- формуванні переліку загальнокультурних і фахових компетенцій викладачів економічних дисциплін;
- обґрунтуванні необхідності розроблення професійного стандарту діяльності викладачів цих дисциплін;
- формуванні навчальних програм із урахуванням переліку компетенцій;

— особистісно орієнтований розвивальний підхід, який сприяє підготовці кадрів відповідно до сучасних потреб особи та суспільства [5];

— модульний підхід, який виявляється у стандартизації освіти і може поширюватися на всі системи, дидактико-методичні основи підготовки викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю і розвитку їхньої педагогічної майстерності [6, с. 51];

— інтелектуально-професійний підхід, який містить психолого-педагогічні основи фахової підготовки, яка має багато рівнів. Психолого-педагогічною основою технології багаторівневої професійної підготовки є принцип єдності свідомості та діяльності, який реалізується в технології навчання [7, с. 17].

Науковці визначили психолого-педагогічні вимоги до розроблення змісту розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю є:

- визначення основних освітніх програм як сукупності навчально-методичної документації, яка ставить цілі та прогнозує результати;
- формування компетенцій з навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому державними освітніми стандартами;
- орієнтування основних освітніх програм на компетенції як результат навчання;
- реалізація модульно-рейтингового навчання і модульно-рейтингової системи оцінювання;
- створення нових освітніх технологій;
- формування пізнавальної діяльності та навчання досвіду творчої діяльності, формування стилю мислення, що ґрунтується на самоорганізації;
- застосування кредитно-накопичувальної системи оцінювання результатів засвоєння освітніх програм, яка дозволяє перехід на індивідуальні плани, які визначають індивідуальну освітню траєкторію студента;
- посилення ролі особистісного чинника в усіх видах пізнавальної діяльності того, хто навчається, надання більшої кількості годин на індивідуальні форми навчання [6, с. 51].

Організація змісту професійної підготовки викладачів сучасного ВНЗ має за мету формування у них цілісного уявлення про зміст і методи вивчення певної навчальної дисципліни. Для викладачів вищих навчальних закладів є рекомендованим розглядати професійно-педагогічну компетенцію через сукупність базових компетенцій: професійної, психолого-педагогічної і дидактичної.

Професійна компетенція має бути вираженою в теоретичних знаннях (забезпеченні повною мірою реалізації навчальних дисциплін, що викладаються, відповідно до затвердженої робочої

програми, виконанні викладацької діяльності на високому фаховому рівні, відповідальності за результати своєї роботи) і в практичній діяльності (здійсненні виду освітньої діяльності, спрямованої на формування, закріплення, розвиток практичних навичок під час виконання певних видів завдань, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, формуванні в студентів професійних якостей з обраного фаху чи напрямку підготовки).

Психолого-педагогічна компетенція стосується таких сфер:

- виконання завдань, пов'язаних із вихованням та моральним і духовним розвитком особистості;
- вікового психофізіологічного розвитку (знання концепцій психолого-педагогічних моделей у навчально-виховному процесі, формування навичок спілкування, корекційна робота, розвиток пізнавальної активності, творчих здібностей, самостійності);
- збереження і зміцнення здоров'я і безпечного способу життя (врахування особливостей розвитку тих, хто навчається, і стану їхнього здоров'я, дотримання умов, необхідних для осіб з обмеженими можливостями);
- етики та естетики (дотримання правових, моральних і етичних норм, виконання вимог професійної етики);
- культури (володіння культурою мислення, здатність сприймати, узагальнювати, аналізувати інформацію, визначення мети та вибір шляхів досягнення її, здатність аналізувати філософські проблеми, які є соціально та особистісно значущими, розуміння значення культури як форми людського існування).

Дидактичною є компетенція в таких сферах:

- методологічного та теоретичного знання законів, закономірностей, підходів, принципів, теорій навчання;
- організаційно-педагогічної діяльності (планування освітнього процесу та його ресурсного забезпечення, застосування педагогічно обґрунтованих та таких, що гарантують високу якість освіти, форм, методів і засобів навчання та виховання);
- інформаційно-комунікативних технологій (уміння використовувати методи, способи і засоби отримання, зберігання, оброблення інформації, працювати з комп'ютером як засобом управління інформацією, здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах);
- методичної роботи (розроблення навчальних комплексів, лабораторних занять, семінарів) [6, с. 52–53].

Висновки. У часи нових і постійно вдосконалюваних технологій викладачам необхідно бути знайомими з сучасними технологіями, наявними для використання у сфері викладання. Про-

грами розвитку педагогічної майстерності, які зосереджуються на навчанні інтернет-технологіям, відіграють величезну роль у підготовці та забезпеченні знаннями викладачів. Під час вивчення наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників ми виявили, що викладачі вищих навчальних закладів сприймають позитивно ідею розвитку педагогічної майстерності, тому що це дає можливість бути кращим викладачем, колегою, дослідником, укладачем навчальних планів, краще розуміти студентів і засвоєння ними навчального матеріалу. Проаналізовані підходи необхідно використовувати в професійній підготовці і розвитку педагогічної майстерності викладачів університетів непедагогічного профілю.

Література

1. Абрамова М.А., Крашенинников В.В. Факторы формирования коммуникативного пространства в образовании / М.А. Абрамова, В.В. Крашенинников // *Философия образования*. — 2013. — № 3. — С. 512.
2. Балакирева Э.В. Профессиологический подход к педагогическому образованию: монография / Э.В. Балакирева. — СПб: РГПУ, 2008. — 255с.
3. Варковецкая Г.Н., Дитяткина Л.А. Научные основы содержания подготовки кадров, не имеющих базового педагогического образования / Г.Н. Варковецкая, Л.А. Дитяткина // *Человек и образование*. — 2013. — № 3 (36). — С. 49—53.
4. Зеер Э.Ф. Психология профессионального самоопределения в ранней юности: учеб. пособие / Э.Ф. Зеер, О.А. Рудей. — М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: МОДЕК, 2008. — 256 с.
5. Карпов В.В. Психолого-педагогические основы многоступенчатой профессиональной подготовки в вузе: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13. 00. 01. — СПб: СПбГУ, 1992. — 36 с.
6. Лебедева М.Б. Подготовка педагогических кадров в области использования информационных и коммуникационных технологий в профессиональной деятельности на основе интегративно-модульного подхода / М.Б. Лебедева // *Педагогическое образование в государствах СНГ: современные проблемы, концепции, теории и практика: материалы Международ. науч.-практич. Конф. 25-26 окт. 2012 г., Санкт-Петербург*. — СПб: ФГНУ ИПООВ РАО, 2012. — С. 279—286.
7. Шестак Н.В. Отраслевая педагогика / Н.В. Шестак // *Высшее образование в России*. — 2013. — № 6. — С. 49-55.
8. LeH.A.S. Lessons learned from service learning and reverse mentoring in faculty development: a case study in technology training / Amy S. Leh //

УДК 811.371.015.3

Случайна Л.О.,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри іноземних мов факультету
міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СКЛАДНИКИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ВНЗ

***Анотація.** У статті проаналізовано складники міждисциплінарного потенціалу мовних дисциплін в економічному ВНЗ та запропоновано методологічний інструментарій для здійснення наукових досліджень та освітньої діяльності у царині мовних, соціологічних, економічних, філософських і політологічних дисциплін.*

***Ключові слова:** методології крос-культурного аналізу, прикладного аналізу тексту та дискурсу, гео економічного аналізу; системний, ситуативний, факторний аналіз; міждисциплінарний потенціал мовної підготовки студентів-економістів.*

***Аннотация.** В статье содержится анализ составляющих междисциплинарного потенциала языковой подготовки студентов экономического ВУЗа. Автором предлагается методологический инструментарий для осуществления научных исследований и процесса обучения в области языковых, экономических, философских, социологических и политологических дисциплин.*

***Ключевые слова:** методологии кросс-культурного анализа, прикладного анализа текста и дискурса; системный, ситуативный, факторный анализ; междисциплинарный потенциал языковой подготовки.*

***Abstract.** The article produces some insights into the interdisciplinary character of teaching languages at modern economic university. It offers a brief description of scientific methods which can be applied in a number of areas both for teaching and conducting research.*

***Key words:** cross-cultural analysis, text and discourse analysis, geo-economic analysis; systems analysis, situational analysis, factor analysis; multidisciplinary approach to teaching languages.*

Геополітичні, комунікаційні та технологічні зміни в суспільстві залучили до спілкування велику кількість людей різноманітних національностей, професій, інтересів. У період глобальних інтеграційних процесів, коли минуле себе вже вичерпало, а май-